

Наталія Черниш

**ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ
ФАХІВЦІВ НЕЮРИДИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ**

Формування правової, соціальної держави та громадянського суспільства в Україні потребує підвищення правової культури її населення, яка передбачає наявність необхідного рівня правової компетентності особи. На тлі суттєвих соціально-економічних перетворень, що відбуваються у нашій державі, не втрачає свого значення проблема підготовки фахівців, які усвідомлюють цінність права, розуміють зміст його норм та вміють коректно застосовувати ці знання на практиці.

Проблема правової освіти розроблялася у численних дослідженнях як із педагогічних, так і юридичних наук. Розкриття загальнотеоретичних аспектів правової освіти й виховання має місце в дослідженнях В. Тація, А. Гетьмана, О. Данильяна, О. Скакун, та ін. Питанням правової підготовки фахівців присвячені праці А. Алексюка, А. Бойко, І. Зязюна, В. Євдокимова, М. Євтуха, О. Іонової, Д. Коваленко, В. Лозової, Г. Троцько, М. Фіцули, Г. Шевченко та багатьох інших учених.

Основний Закон України встановлює, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності. Водночас, кожному гарантується право знати свої права і обов'язки. Крім Конституції сьогодні визначення нормативних, організаційних та фінансових засад функціонування і розвитку системи освіти, в тому числі правової, здійснюють Закони України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», Національна доктрина розвитку освіти на 2002-2004 роки, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 р. та ін.

Нині практично всі напрямки діяльності людини формують об'єкт правового регулювання. До завдань закладу вищої освіти входить, зокрема, підготовка фахівця, здатного реалізувати свій правовий потенціал, що визначається необхідним обсягом і рівнем правових знань і досвіду у відповідній діяльності, тобто формування у студента відповідної предметної компетентності.

Л. Рябовол, вивчаючи шкільну правову освіту, визначає правову предметну компетентність як «досвід специфічної діяльності, пов'язаної із засвоєнням, розумінням і застосуванням знань, що набутий учнями у процесі навчання правознавства в середній загальноосвітній школі» [1, с. 269]. Вважаємо, що наведене визначення може застосовуватись і до засвоєння студентами дисциплін «Основи права», «Правознавство» тощо в закладах вищої освіти.

У структурі правової освіти як процесу набуття відповідних знань, навичок і вмінь, формування ціннісних орієнтацій дослідниця В. Прилипка виділяє такі підсистеми: загальноправову (перша підсистема), юридичну спеціально-правову (друга підсистема), фахову правову (третья підсистема). Перша і третя підсистеми містять допрофесійну загальноправову освіту в межах вивчення навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти; середню професійну загальноправову освіту для вивчення навчальних дисциплін у професійних закладах освіти (ліцеї, гімназії, технікуми тощо); вищу професійну загальноправову освіту у неюридичних закладах вищої освіти; післядипломну освіту в межах підвищення кваліфікації [2, с. 14].

Одночасно із викладанням дисципліни «Правознавство» у закладах вищої освіти неюридичного напрямку слід брати до уваги аналогічний предмет у закладах загальної середньої освіти. На перший погляд, вони дублюються. Однак, за твердженням Н.

Ляпунової, на відміну від загальноосвітньої школи в університеті цей предмет викладають, переважно, фахівці, які мають досвід практичної роботи і можуть докладніше розглянути необхідні питання тем, вимогливіше ставитися до їх засвоєння студентами. Студентська молодь, у свою чергу, готова поглиблювати свої знання із цього предмету [3, с. 168].

С. Болоніна розглядає науково-методичні основи викладання правових дисциплін у неюридичних вищих навчальних закладах. Вона звертає увагу на суперечності між необхідністю формування в майбутніх фахівців активної життєвої позиції в соціально-правових процесах і нерозвиненістю їх правосвідомості; між високими вимогами майбутньої діяльності до правової підготовленості фахівців і недостатньою відповідністю їм випускників.

Розв'язання цих суперечностей автор пов'язує з умовами, що повинні бути реалізованими в навчальному процесі, а саме: спрямованістю викладання правових дисциплін на формування у студентів позитивно орієнтованої правової свідомості; відображення у принципах добору і змісті правових дисциплін соціально-економічного розвитку сучасного суспільства і вимог професійної діяльності до правової підготовленості майбутніх фахівців; застосування інформаційних комп'ютерних технологій і використання методів, що дозволяють активізувати процес пізнавальної діяльності студентів [4, с.7].

Так само, Д. Коваленко відзначає необхідність зв'язку правової освіти із практичною професійною діяльністю майбутніх фахівців [5].

Аналізуючи реалії викладання правових дисциплін студентам неюридичних спеціальностей, Г. Усеїнова зазначає про таке: правова наука є фундаментальною, вивчення її теоретичних основ може бути надто складним для студентів інших спеціальностей; вивчення основних галузей права, опрацювання їх предмета, методів не обов'язково може мати результатом підвищення правової культури студентів неюридичних спеціальностей чи спонукати їх до правомірної поведінки; зважаючи на потреби, продиктовані життям, акцент у курсі навчання потрібно робити на практичних аспектах, правах громадян та способах вирішення спірних правовідносин тощо; навчання студентів складним процесуальним діям не повинно входити до курсу «Правознавство», адже є суто професійною діяльністю фахівця-юриста [6, с. 152].

Наведені вище міркування вважаємо слушними, оскільки на разі студентам усіх спеціальностей викладається значний за обсягом теоретичний матеріал, що містить загальні положення про державу і право, фундаментальні поняття основних галузей права, засади функціонування суду та правоохоронних органів [7].

Однак, жоден студент за короткий проміжок часу не зможе досконало досягнути майже всі явища правової дійсності, і, тим більше, знайти практичне застосування цим знанням. За наявності в нашій державі доступної професійної правничої допомоги, відведення навчальних годин для ґрунтовного вивчення студентом специфічних понять кожної галузі права та державного будівництва, найчастіше, не пов'язаних із повсякденним життям громадянина або роботою фахівця, видається недоцільним.

Отже, проаналізувавши критичні зауваження, викладені у науково-педагогічній літературі, доходимо висновку, що якісне формування правових компетентностей при підготовці фахівців неюридичних спеціальностей пов'язане, насамперед, зі змістовим наповненням курсу «Правознавство» для студентів закладів вищої освіти.

Зокрема, цей курс має бути по-перше: диференційованим відповідно до фаху студентів, які його вивчають; по-друге: мати прикладний характер (щоб здобуті знання могли використовуватись у практичній діяльності); по-третє: шляхом поширення позитивного досвіду розв'язання спорів у правовий спосіб – мінімізувати ризик деформації правосвідомості студентів.

Список використаної літератури

1. *Рябовол Л.Т.* Правова предметна компетентність: поняття, структура, правові предметні компетенції / Л.Т. Рябовол // Наукові записки. Серія: 433 Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. – Вип. 121. – Ч. II. – С. 263-268.
2. *Прилико В.М.* Правова компетентність у структурі професійної готовності фахівців [Електронний ресурс] / В.М. Прилико // Імідж сучасного педагога. – 2018. – № 4. – С. 13-16.
3. *Ляпунова Н.М.* Викладання правових дисциплін у вищих навчальних закладах неюрідичного напрямку: проблеми і перспективи. Вісник КДПУ, 2007(46). – №5. – С. 167 –169.
4. *Болонина С.В.* Научно-методические основы преподавания правовых дисциплин в неюрідических вузах: автореф. дис. . канд. пед. наук / С.В. Болонина – М., 2000. – 25 с.
5. *Коваленко Д.В.* Аналіз досліджень особливостей правової підготовки майбутніх фахівців у системі професійної підготовки / Д.В. Коваленко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2011. – № 30-31. – С. 42-47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pipo_2011_30-31_9
6. *Усеїнова Г.* Деякі аспекти правової освіти / Г. Усеїнова // Проблеми сучасної освіти. – 2017. – № 6. – С. 150-154.
7. *Правознавство* : підруч. для студентів ВНЗ / [Богачова Л. Л. та ін.]. – Харків : Фоліо, 2014. – 635 с. – 1500 прим. - ISBN 978-966-03-6568-1

Марія Полякова-Лагода

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Культурні традиції народу позиціонують бібліотеку як осередок інтелектуально-історичної спадщини. У час динамічних змін культурний заклад активно модернізує систему взаємодії зі своїм користувачем, реалізуючи конституційне право людини і громадянина на отримання інформації.

Необхідно зауважити, що у період здобуття незалежності України ситуація в освітній системі (обмежена кількість навчальної літератури) сприяла збільшенню молоді в числі користувачів публічних бібліотек. На сьогодні доступ до інформації в інтернет-просторі знижує динаміку відвідування закладу, проте, сучасна бібліотека у своїй діяльності виходить за межі сформованих у суспільстві стандартів щодо її можливостей. «Як соціальний об'єкт культурного призначення, якому відводиться особлива роль у задоволенні інформаційних і культурних потреб населення» [1, с. 30], книгозбірні радикально розширюють спектр можливостей: від класичного обслуговування користувачів до створення платформ для реалізації навчальних і наукових інтересів, самоосвітніх і творчих проєктів, самоактуалізації їх учасників.

Мета дослідження полягає у вивченні виховного компоненту в просвітницькій діяльності сучасної бібліотеки, що впливає на формування особистості учнівської та студентської молоді.

У вузькому соціальному значенні під вихованням розуміємо цілеспрямований вплив на людину з боку суспільно-громадської інституції з метою формування в неї певної системи знань, поглядів, переконань, моральних цінностей, підготовки до життя; під формуванням особистості – розвиток психіки індивіда, що характеризується виробленням власної позиції, стратегії поведінки, системи цінностей у життєвих процесах [10].

Фундаментальним і домінуючим методом роботи бібліотеки із молоддю є промоція читання книг із фондів бібліотек, які відтворюють соціальну цінність інформації [6; 7].

Реалізація цієї мети здійснюється шляхом інструментарію із методів і форм роботи, серед найпопулярніших виділяють наступні: акції, конкурси, проєкти, тренінги,